

populair

SPRÁVA Z PODUJATIA

„ŠTUDIJNÁ CESTA ZA PRÍKLADMI DOBREJ PRAXE V OBLASTI UDRŽATEĽNEJ MOBILITY“

Projekt LIFE IP - Zlepšenie kvality ovzdušia (LIFE18 IPE/SK/000010) podporila
Európska únia v rámci programu LIFE

Názov podujatia: Študijná cesta za príkladmi dobrej praxe v oblasti udržateľnej mobility

Dátum a miesto konania: 15. – 18. október 2024, Rakúsko, Slovinsko, Maďarsko.

Cieľ podujatia:

Medzi hlavné zdroje znečisťovania ovzdušia prachovými časticami sa radia lokálne kúreniská a doprava, až potom nasleduje priemysel a energetika. Cieľom organizátora študijnej cesty, Slovenskej agentúry životného prostredia, je preto predstaviť jej účastníkom, ako je možné realizovať opatrenia v prospech udržateľnej mobility a energetiky s dôrazom na zlepšenie kvality ovzdušia. Príklady dobrej praxe budú prezentované v Rakúsku, Slovinsku a Maďarsku.

Program:

1. deň (utorok, 15. október 2024)

06.00 – 08.30 hod. Banská Bystrica (nástup účastníkov) – Bratislava

08.30 – 09.30 hod. Bratislava (nástup účastníkov) – Viedeň

10.00 – 12.00 hod. **Viedeň, Spaľovňa odpadu Spittelau - sprevádzaná prehliadka**

12.00 – 13.30 hod. obed

13.30 – 16.30 hod. presun Viedeň – Maribor

16.30 – 18.30 hod. ubytovanie Maribor

18.30 – 20.00 hod. uvítanie, večera

2. deň (streda, 16. október 2024)

06.45 – 07.45 hod. raňajky

08.00 – 10.00 hod. **návšteva Mestského úradu Maribor:**

stretnutie so zástupcami samosprávy, prezentácia realizovaných a plánovaných opatrení v prospech udržateľnej mobility, krátka prehliadka vybraných častí mesta (pešo)

10.00 – 11.30 hod. presun Maribor – Ľubljana

11.30 – 12.30 hod. obed

13.00 – 17.30 hod. **návšteva Informačného centra mesta Ľubljana:**

stretnutie so zástupcami samosprávy, prezentácia realizovaných a plánovaných opatrení v prospech udržateľnej mobility a verejného priestoru, prehliadka vybraných častí mesta (pešo/na bicykli)

17.30 – 19.00 hod. presun Ľubljana – Maribor

19.00 hod. večera

3. deň (štvrtok, 17. október 2024)

07.00 – 08.00 hod. raňajky

08.00 – 11.30 hod. presun Maribor – Budapešť

11.30 – 12.30 hod. obed

12.30 – 18.00 hod. **návšteva Mestského úradu Budapešť:**

stretnutie so zástupcami samosprávy, prezentácia realizovaných a plánovaných opatrení v prospech udržateľnej mobility

18.00 – 20.00 hod. ubytovanie Budapešť, večera

4. deň (piatok, 18. október 2024)

07.00 – 08.00 hod. raňajky

08.00 – 09.30 hod. presun Budapešť – Győr

09.30 – 12.30 hod. **návšteva Mestského úradu Győr**

stretnutie so zástupcami samosprávy, prezentácia realizovaných a plánovaných opatrení v prospech udržateľnej mobility, prehliadka vybraných častí mesta (pešo/na bicykli)

12.30 – 13.30 hod. obed

13.30 – 14.30 hod. presun Győr – Bratislava

14.30 – 15.00 hod. Bratislava

15.00 – 17.30 hod. presun Bratislava – Banská Bystrica

Počet účastníkov: 24 osôb (v zmysle podpísanej prezenčnej listiny)

Priebeh:

utorok, 15.10.2024

Študijná cesta začala návštevou **spaľovne odpadu Spittelau vo Viedni**, ktorá je príkladom spojenia funkčnosti a umeleckého dizajnu s ekologickými cieľmi. Účastníci mali možnosť vypočítať si prezentáciu o spracovaní odpadu a prehliadnúť si areál zariadenia, ktoré ročne zhodnocuje približne 250 000 ton odpadu. Spaľovňa bola postavená v roku 1971 za účelom premeny odpadu na energiu, ktorá slúžila najmä na vykurovanie Viedenskej všeobecnej nemocnice a iných verejných budov. Po požiari v roku 1987 prešla rozsiahlymi rekonštrukciami, ktoré boli dokončené v roku 1992. Dnes zásobuje teplom, okrem verejných budov, aj približne 60 000 domácností. Vďaka moderným technológiám a automatizácii, dokáže dnes chod spaľovne obslúžiť len 50 zamestnancov, napriek veľkému objemu spracovaného odpadu. Budova, navrhnutá známym architektom Friedensreichom Hundertwasserom, je okrem najmodernejšieho technologického riešenia aj výrazným architektonickým prvkom v meste. Pozn: Nie je bežné, aby sa spaľovne nachádzali v centrách miest, no túto miestni obyvatelia zrejme aj vďaka jej imponantnému dizajnu tolerujú. Napriek moderným technológiám však do ovzdušia pravdepodobne uniká určité množstvo škodlivých látok a fungovanie spaľovne zvyšuje aj intenzitu motorovej dopravy, pretože zberné vozidlá musia pravidelne zväžať veľké objemy odpadu priamo do mesta.

Pozn: Nie je bežné, aby sa spaľovne nachádzali v centrách miest, no túto miestni obyvatelia zrejme aj vďaka jej imponantnému dizajnu tolerujú. Napriek moderným technológiám však do ovzdušia pravdepodobne uniká určité množstvo škodlivých látok a fungovanie spaľovne zvyšuje aj intenzitu motorovej dopravy, pretože zberné vozidlá musia pravidelne zväžať veľké objemy odpadu priamo do mesta.

streda, 16.10. 2024

Druhý deň študijnej cesty bol zameraný na získavanie príkladov dobrej praxe v zavádzaní opatrení smerujúcich k udržateľnej doprave. Účastníci mali príležitosť vidieť, zažiť aj počuť od zástupcov samosprávy, ako riešia problémy verejného priestoru spôsobené narastajúcou motorovou dopravou **v meste Maribor**.

Maribor, druhé najväčšie mesto Slovinska s takmer 100 000 obyvateľmi, aktuálne prechádza významnou transformáciou verejných priestorov v prospech peších, cyklistov a verejnej dopravy. V roku 2020 bola ukončená rekonštrukcia hlavného námestia a priľahlých ulíc, kde predtým denne prechádzalo približne 18 000 áut. Po nových reguláciách je možné dostať sa do centra osobným autom, alebo dodávkou len medzi 6 -10 hodinou dopoludnia, pešia zóna je chránená zo všetkých vstupov

elektronickými/výsuvnými stĺpkami, čím sa vytvoril na historickom námestí bezpečný a atraktívny priestor pre peších a cyklistov tzv. shared space.

Jedným z významných projektov je nová pešia a cyklistická lávka cez rieku Dráva, ktorá bola otvorená v roku 2022. Spojila rušné centrum mesta s obytnými oblasťami, kde sa nachádza nemocnica, školy, aj nákupné centrá, čím sa výrazne skrátila vzdialenosť pre chodcov a cyklistov.

Ďalšie projekty zahŕňajú zníženie rýchlosti a vylúčenie áut z niekoľkých ulíc, ktoré boli transformované na zelené zóny s doplnkovou infraštruktúrou. Maribor teraz disponuje 100 kilometrami bezpečnej cyklistickej infraštruktúry, čo je výsledkom redukcie priestoru pre autá. Obyvatelia, aj návštevníci mesta majú možnosť využívať aj zavedený systém zdieľaných bicyklov.

Transformáciou v Maribore prechádza aj verejná doprava, postupne menia vozový park za autobusy na elektrický pohon, na hlavnej stanici vybuďovali dobíjaciu stanicu, pre všetky autobusy na elektrický pohon. K ďalším významným opatreniam patrí zavedenie bezplatných, elektrických minibusov, s kapacitou päť miest, zameraných na zlepšenie mobility seniorov, ľudí so zdravotným postihnutím a rodičov s malými deťmi. Koncom roku 2023 bola ukončená revitalizácia nábregia pri rieke Dráva, kde dnes už môžu peší, aj cyklisti využívať promenádu o rozlohe 24-tisíc m² na relax, šport aj zábavu, ktorá sa nachádza v bezprostrednej blízkosti z centra mesta.

Poz. Maribor je výborným príkladom toho, že ak sa do vedenia mesta dostane osvietený primátor, ktorý zmení tradičný prístup k riešeniu plánovania mesta, kde bol kladený dôraz na motorovú dopravu a vyberie sa smerom k udržateľnému rozvoju zameranému na ľudí, je možné v krátkom čase zrealizovať množstvo opatrení, ktoré značne zlepšia ovzdušie v meste a celkovú kvalitu života všetkých obyvateľov (nie len šoférov).

Po zoznámení s mestom Mariborom sa účastníci študijnej cesty presunuli spoločne autobusom do **Ľubľany**, kde mali príležitosť vypočuť si v centre/INNOVATION HUB&CLIMATE OFFICE proces zlepšovania kvality ovzdušia a transformácie mesta, ktorý začal intenzívne a s jasnou víziou od roku 2007 a za toto obdobie implementovali až 2500 projektov. Po prezentáciách sa účastníci rozdelili na dve skupiny (peší a cyklisti) a sprievodkyne ich previedli po miestach, ktorých premena mala pozitívne dopady na ovzdušie a celkovú kvalitu života obyvateľov v meste.

Ľubľana, s takmer 300 tisíc obyvateľmi, je hlavné mesto Slovinska, ktoré denne privíta približne 130 tisíc ľudí dochádzajúcich za prácou, vzdelaním a rôznymi službami. Vďaka tejto vysokej koncentrácii ľudí je efektívna a udržateľná mobilita pre mesto nevyhnutnosťou. Preto sa mesto dlhodobo zameriava na vytváranie podmienok, ktoré nielen zlepšujú kvalitu života jeho stálych obyvateľov, ale aj uľahčujú pohyb tým, ktorí do Ľubľany dochádzajú denne.

Ľubľana má jednu z najväčších peších zón v Európe, ktorá pokrýva až 20 hektárov a stále sa rozširuje. Táto zóna je navrhnutá tak, aby podporovala bezpečný a pohodlný pohyb chodcov v centre mesta, pričom si zachováva prístupnosť aj pre zraniteľné skupiny obyvateľov. Pre seniorov, rodičov s malými deťmi a osoby so zdravotným postihnutím tu premáva zdarma malý elektrický autobus, ktorý im umožňuje jednoduchý presun po rozsiahlej pešej zóne.

Okrem toho sa Ľubľana sústreďuje na rozvoj cyklodopravy, čo sa odráža v rozsiahlej cyklistickej infraštruktúre. Mesto vybuďovalo postupne až 450 km cyklociest a 130 jednosmerných ulíc bolo prispôbených tak, aby ich mohli bezpečne využívať cyklisti obojsmerne. Postupne v uliciach znižujú rýchlosť na 30km/h, zavádzajú systém záchytných parkovísk tzv. P&R, kde parkovací lístok slúži zároveň ako cestovný lístok na verejnú dopravu, ktorú postupne tiež modernizujú a pre elektrické vozidlá

vybudovali nabíjaciu stanicu. Tým sa zvýšila bezpečnosť a plynulosť pohybu pre všetkých, ktorí preferujú ekologické formy dopravy.

Ľubľana tiež zaviedla systém zdieľaných bicyklov, v rámci ktorého majú obyvatelia a návštevníci k dispozícii 850 zdieľaných bicyklov, vrátane 120 e-bicyklov. Tieto riešenia umožňujú flexibilné a udržateľné spôsoby prepravy po meste. Okrem toho sú v meste dostupné aj pumptracky a tematické cyklotrasy, ktoré podporujú popularitu cyklo dopravy a umožňujú cyklistom užívať si jazdu rôznymi spôsobmi, či už pre šport, rekreáciu alebo každodennú prepravu.

Ľubľana je aktuálne zapojená do medzinárodného projektu MISSION 100, kde je zapojených spolu 100 miest z celej Európy a množstvo ďalších subjektov s cieľom pripraviť akčný plán, investičný plán a vytvoriť organizačný výbor, ktorý bude riadiť proces na dosiahnutie uhlíkovej neutrality do roku 2030. Do tohto projektu sú aj zo Slovenska zapojené mestá Bratislava a Košice. Tento pilotný projekt má ambíciu poskytovať servis aj ostatným mestám v Európe, ktoré majú ambíciu znižovať negatívne dopady klimatickej zmeny a dosiahnuť uhlíkovú neutralitu.

štvrtok, 17.10.2024

Tretí deň študijnej cesty sa účastníci presunuli zo Slovinska do Maďarska, kde **ich v Budapešti** privítali zástupcovia hlavného mesta a odborníci na udržateľnú mobilitu. Po prezentáciách o strategických plánoch a opatreniach na zlepšenie mobility mali účastníci príležitosť prejsť sa mestom s Áronom Halászom, odborníkom na udržateľnú mobilitu, ktorý pracuje na magistráte. Zaujímavosťou je, že Áron Halász mnoho rokov pôsobil v neziskovej organizácii, ktorá iniciovala zlepšovanie podmienok pre cyklistov v meste a tieto svoje skúsenosti a odborné znalosti teraz má príležitosť využiť v pozícii zamestnanca v samospráve.

Budapešť, s približne 1,7 milióna obyvateľov, čelí dennému náporu dochádzajúcich ľudí za prácou a službami. Mesto sa v rámci svojej stratégie zameriava na podporu udržateľných foriem dopravy. Kľúčovú úlohu v tejto transformácii zohráva Magistrát mesta a Centrum pre dopravu v Budapešti (BKK), ktoré zodpovedá za integrovanú dopravu. BKK sa snaží aplikovať skúsenosti z nedávneho rozvoja a medzinárodných osvedčených postupov na riešenie problémov dopravy v meste. Strategickým dokumentom, ktorý rámčuje tieto snahy, je **Balázs Mór Plan** na obdobie rokov 2014–2030. Tento plán sa zameriava na rozvoj verejných priestranstiev a podporu udržateľnej dopravy, čo znamená hlavne rozvoj verejnej dopravy a zlepšenie infraštruktúry pre chodcov a cyklistov.

V posledných rokoch Budapešť aktívne pracuje na premene ulíc, kde sa uberá priestor pre motorovú dopravu a vytvára sa viac miesta pre chodcov, cyklistov a verejnú dopravu. Projekty zahŕňajú rozširovanie peších zón, tvorbu nových námestí, zelených plôch a premeny ciest na príjemné bulváre so stromami, lavičkami a priestorom na oddych. Tieto iniciatívy výrazne prispievajú k zlepšeniu kvality života v meste.

Budapešť má viac než 300 km cyklotrás, ktoré sa neustále rozširujú. Mesto tiež modernizuje verejnú dopravu, vrátane autobusov, električiek a metra, a znižuje automobilovú dopravu v centre. Dôležitou súčasťou podpory udržateľnej mobility je aj systém zdieľaných bicyklov MOL Bubi, ktorý ponúka viac než 2000 bicyklov dostupných na staniciach po celom meste.

Účastníci študijnej cesty mali možnosť osobne zažiť pozitívne zmeny v mestských uliciach. Áron Halász počas prechádzky ukazoval účastníkom fotografie pôvodnej podoby ulíc a verejných priestranstiev, čo im umožnilo porovnať ich so súčasným stavom a vidieť reálne dopady transformácie jednotlivých verejných priestranstiev a ulíc. Počas prechádzky mali účastníci možnosť dozvedieť sa aj jednotlivé príbehy, ako transformácia prebiehala, kto ju inicioval, z akých zdrojov bola financovaná, aké problémy sa vyskytli v konkrétnych oblastiach, ako sa podarilo ich vyriešiť a ako prebiehala komunikácia so

širokou, aj odbornou verejnosťou. Tu zohráva významnú úlohu špeciálny odbor pre participáciu zriadený priamo v štruktúre magistrátu mesta Budapešť.

Pozn: Na transformáciu udržateľným smerom pozitívne vplyva aj zástupca primátora mesta, ktorý presadzuje pri transformácii verejného priestoru holandské princípy a na viacerých miestach sa o tom mohli účastníci presvedčiť na prechádzke, priamo v uliciach Budapešti. Aj tu sa potvrdilo, že nesprávne politické postoje mnohokrát potlačia odborné stanoviská a výsledkom je nevyužitý potenciál, investičných akcií v danom mieste a naopak, ak politici dôverujú odborníkom, výsledkom sú spokojní obyvatelia a vyššia kvalita ich života v meste.

piatok, 18.10.2024

Posledný deň študijnej cesty účastníci ešte navštívili po ceste maďrské mesto Győr, kde ich na radnici privítal zástupca primátora mesta a odborní zamestnanci, zodpovední za plánovanie a implementáciu projektov na podporu udržateľnej mobility odprezentovali víziu mesta a zrealizované projekty .

Győr je maďarské mesto s približne **130 000 obyvateľmi**, zohráva dôležitú úlohu v regióne vďaka svojej strategickej polohe na križovatke medzi **Viedňou, Budapešťou a Bratislavou**. Je významným dopravným uzlom, čo prináša veľký potenciál, ale aj výzvy v oblasti dopravy a mobility.

Mesto pracuje na rozvoji cyklistickej infraštruktúry, s cieľom zvýšiť počet cyklotrás a podporiť používanie bicyklov, ako každodenného dopravného prostriedku. Okrem toho Győr investuje do modernizácie verejnej dopravy a snaží sa zlepšiť prepojenie medzi rôznymi formami dopravy, čo zahŕňa aj zlepšenie služieb pre chodcov a cyklistov. Zaujímavé boli opatrenia, vďaka ktorým ubudla z ulíc motorová doprava, vybudované podzemné parkoviská, kde je parkovanie lacnejšie ako na ulici tak umožňujú uvoľnený priestor od áut revitalizovať, vďaka čomu vznikli v meste atraktívne verejné priestory pre chodcov a cyklistov. Mesto sa zameriava aj na zanedbané miesta tzv. brownfieldy, kde v spolupráci s partnermi a biznis sektorom spoločne revitalizujú tieto priestranstvá.

Účastníci študijnej cesty sa po prezentáciách na úrade rozdelili do dvoch skupín, jedna išla so sprievodkyňou peši a druhá skupina, tiež so sprievodkyňou na bicykloch. Obe dámy boli z miestnej univerzity, ktorá intenzívne spolupracuje s radnicou na viacerých projektoch v oblasti územného plánovania a dopravy. Predstavili tak účastníkom priamo zrealizované projekty, ktoré sa im podarili a môžu poslúžiť, ako príklad dobrej praxe. V Győri funguje už od roku 2015 aj systém zdieľaných bicyklov, ktorý mali možnosť využiť aj účastníci študijnej cesty, pod názvom GyőrBike. Tento systém prevádzkuje spoločnosť Pannon Víz Zrt. a v rámci neho je k dispozícii približne 180 zdieľaných bicyklov na viac než 30 staniciach po celom meste.

Pozn. Bolo cítiť aj z výkladu sprievodkýň, ktoré sú odborníčky v oblasti územného rozvoja a plánovania dopravy miernu nespokojnosť s postojmi vedenia mesta k téme dopravy a nádej na zmenu vo voľbách, ktoré ich onedlho čakajú.

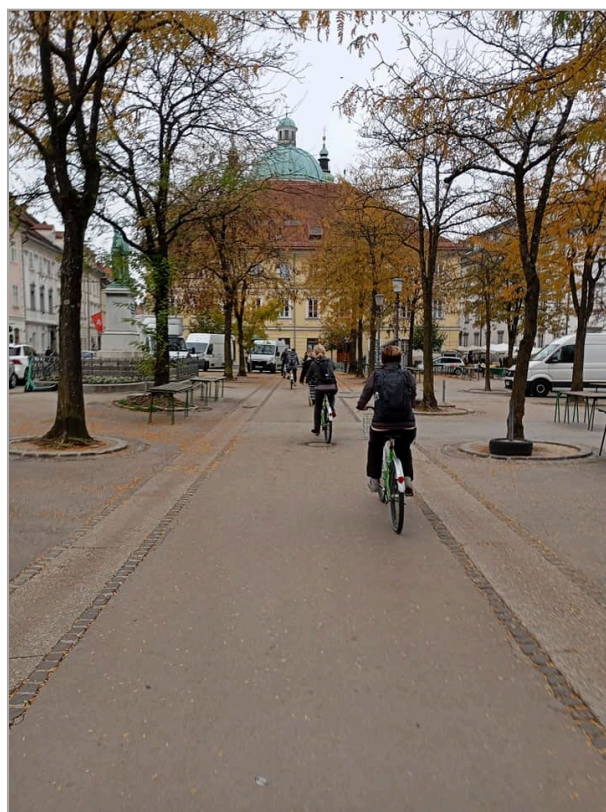
Fotodokumentácia:

Maribor

Ljubljana

Budapešť

Győr

Family photo

